

друкар Іван Федоров та його послідовники на Україні: XVI – перша половина XVII ст: 36. док. – Київ, 1975. – № 75. – С. 127.).

Перше видання праці *Мелетія Пігаса* надруковане грецькою мовою у Вільнюсі 1596 року. Відомі рукописні переклади твору.

Література: Исаевич Я. Д. Преемники первопечатника. – Москва, 1981. – С. 16; Його ж. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – С. 134.

Наталія Бондар

Дорогобузький Святоуспенський монастир

Рік заснування невідомий. Найдавніше документальне свідчення є в магдебурзькому привілеї Дорогобужу (відомому з 1084 р.), виданому 20 грудня 1514 року великим князем литовським Сигізмундом I за поданням князя Костянтина Івановича Острозького. У 1530 р. місто з монастирем успадкували його сини Василь та Ілля. Після смерті останнього в 1539 р. маєтностями одноосібно володів *В.-К. Острозький*. Монастир мав значний релігійний авторитет серед населення, зокрема, в 70-80-х рр. XVI ст. шляхтичі зустрічались тут для залагодження конфліктів.

У 1580 р. князь *В.-К. Острозький* за 6000 кіп литовських грошів передав Дорогобуж із монастирем у заставу синові *Костянтину* († 1588 р.). Від його вдови Олександри Тишкевичівни їх отримав у посесію Криштоф Лодзинський, який неодноразово намагався привласнити прибутки монастиря і навіть убити архімандрита Феофана Бабацького.

За невиплачений борг Олександри Тишкевичівни Дорогобуж із монастирем *В.-К. Острозький* у 1594 р. повернув собі, а у 1603 р. передав синові *Олександру* та його спадкоємцям.

В.-К. Острозький постійно опікувався монастирем, навіть і тоді,

коли той перебував у посесії. 27 грудня 1582 року князь підтвердив за монастирем право володіння селами Дроздовим, Ілліним і Монастирцями. За цим же привілеєм тут мали жити архімандрит та 12 монахів.

Наприкінці XVI – на початку XVII ст. монастир перетворився у впливовий православний осередок України. Важливу роль у цьому відіграли архімандрити з числа духовних осіб-іноземців, запрошених князем для участі у видавничій і навчальній діяльності в Острозі. Насамперед, це кізкійський архієпископ *Діонісій Раллі* (1582-1586) і білгородський митрополит Лука Сербин (Албанчик) (1603 – †1617). За відсутності православного владики на Волині останній неофіційно очолював місцеву єпархію, висвячував нових священників.

Із настоятелів монастиря після Луки відомі Геласій Русовський та уніат Єремія Лисяцький (згадується від травня 1622 р.).

Література: Горін С. М. Дорогобузький Успіння Пресвятої Богородиці монастир (до середини XVII ст.) // Наукові записки Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Історичні науки. – Київ, 2008. – Т. 78. – С. 9-19; Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття. – Львів, 2003. – С. 28, 43-44; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 98, 107-108, 135.

Сергій Горін

Дорофейович Гаврило (* ? – † після 1624)

Освітній і культурний діяч. Ймовірно, народився у Львові або десь на Галичині. У 1590 р. фігурує серед членів Львівського Успенського братства. Його знав *Кирило Лукаріс*. Існує два пояснення про місце їх знайомства: Константинополь, куди приїздив Д., або Венеція чи Падуя, де навчався *К. Лукаріс*.

ПРЕДЪСЛОВІЕ .

Гі .

Исхити видѣти, иже шовшася двѣ шажіе въ вѣбыхте рѣзачте, и прѣстѣша
 стѣпомъ хрѣсоутомъ глѣше, шѣи прѣдохомте и тѣбѣ посланни шѣ бга .
 и бѣиште оубо шѣ нхѣтѣ и мѣла кнѣгъ, рече : оустѣ еимѣ бгословте ісѣаннѣтѣ .
 прѣимѣ кнѣгъ сію иже тѣи дамъ, и шѣ сегѣ днѣ да шѣврѣшѣтѣ пѣса оумѣ тѣоѣи,
 вѣже разѣмѣтѣи еимъ всѣгѣ бжтвѣннагѣи писаніа . Дрѣгѣи же проѣрѣши
 рѣшѣи евоѣи, рече : прѣимѣи кнѣгъ сіа, и бѣиша вѣажѣши на землѣи, вѣрѣшѣте
 свѣдѣаніа на нѣсѣхте, и бѣиша разрѣшѣши на землѣи, вѣрѣшѣте разрѣшѣна и
 на нѣсѣхте . И вѣрѣи иже бгѣ дѣрѣшѣи тѣи блѣтѣ еимъ, мноѣи оупломѣи евоѣи
 петромѣтѣ, оиже и мнѣ дарѣи ииногда . Воимѣи оубо иже шѣ бгословте
 дарѣи еса стѣпомъ хрѣсоутомъ, и вѣлѣтѣи кнѣгѣи иже и петрѣи ииногда,
 оиже и до нѣшѣи въ новѣомѣи рѣмѣи кѣсѣнѣстѣнѣнополѣи на вѣспрѣимѣннѣкѣи егѣш
 прѣивѣанѣи и дѣнѣи вѣрѣшѣте . И зѣвѣшѣи еимъ стѣпомъ ісѣаннѣтѣ хрѣсоуто бгословте
 и оуплѣи егѣтѣ, и шѣ оумѣкѣаніа егѣш : радѣи бо ісѣаннѣа егѣш добродѣтелѣи
 и превѣсходѣшѣа чѣстѣи тѣи Параклітѣоѣа блѣтѣи егѣ нѣсѣтѣ ісѣанѣа, иже всѣи
 оубѣимѣици и хрѣіанѣи чѣстѣи тѣи въ вѣмѣа хрѣсоутомѣи егѣш вѣрѣшѣша . Очѣвѣдѣи
 бо зрѣхѣи голѣба бѣлаа прѣимѣи еша въ стѣпомъ оларѣи, и вѣгдѣи е : Патрѣи ісѣа
 флавіанѣи вѣгдѣи еи, еже : бжтвѣннаа блѣтѣи, и про : стѣшѣиша онагѣи голѣба,
 и оубѣиша на главѣи стѣгѣи . Вѣгѣ огнѣннѣи вѣсѣи оубѣи хте стѣшѣи дѣи на оуплѣи
 Параклітѣи дѣхте прѣтѣи, тѣи же еимѣи и на сегѣи вѣсѣаннѣи оуплѣи Пѣлаа
 вѣпѣрѣгѣи, красѣнагѣи дѣбѣннѣи оуплѣи ииѣолѣовѣтѣла бжтвѣннагѣи хрѣсоутоѣи .
 Иже прѣтѣи дѣхте и вѣгѣ на стѣпѣи сіа вѣмѣи на стѣпѣи есѣи
 блѣтѣи на дарѣи еи въ дѣшѣи бжтвѣннагѣи и прѣпѣдѣннагѣи шѣи кѣи еимѣи оубѣи
 ПЛЕТЕ НЕУХОГО оубѣи мѣнѣи дѣбѣи ПЕЧЕРСКІЯ К : и вѣложѣи
 прѣпѣдѣи тогѣи вѣгѣ вѣгдѣи еи кнѣгъ сію голѣовѣннѣи е : ісѣи оубѣи
 хрѣсоутоѣи вѣдѣи прѣвѣрѣи . Кѣи еимѣи егѣш жилѣи блѣтѣи гнѣи
 прѣподѣи и вѣгѣ вѣдѣи Правѣоѣлавагѣи и словѣнѣишагѣи шѣи кѣи Гѣвѣрѣнѣа
 дѣрѣдѣи еиша прѣимѣи еиша П : и кнѣиша Црѣвѣи дѣбѣи еиша, дѣрѣи еиша
 вѣгѣ еимѣи еиша оубѣи еиша и хрѣсѣи оубѣи еиша . Иже шѣ еимѣи еиша
 оубѣи еиша въ стѣпомъ и зѣвѣи еиша въ еимѣи еиша иже шѣ еимѣи еиша
 оубѣи еиша и прѣвѣи прѣвѣи и прѣложѣи : иже шѣ еимѣи еиша иже шѣ еимѣи еиша
 Пѣвѣи еиша иже шѣ еимѣи еиша оубѣи еиша, вѣрѣи и вѣгѣ блѣтѣи и амѣоѣи прѣпѣдѣи,
 глѣи : Показѣи еиша амѣи еиша въ нѣхте показѣи, и въ амѣи Црѣвѣи : еже
 бо еимѣи иже шѣ еимѣи еиша оубѣи еиша, Црѣвѣи еимѣи еиша и вѣгдѣи еиша прѣимѣи еиша .
 Пѣи оуплѣи шѣи и шѣи подобѣи моѣи, глѣи : шѣи же вѣи брѣтѣи, зѣи еиша
 прѣвѣи еиша вѣгѣ блѣтѣи, и мѣи еиша нѣхте прѣвѣи еиша вѣгѣ амѣи еиша дѣбѣи нѣхте .
 О прѣвѣи еиша же еиша вѣгѣ дѣбѣи и прѣчѣи еиша и брѣтѣи еимѣи еиша стѣи
 сіа оубѣи еиша, иже шѣ и мѣи да напѣи еиша еиша въ кнѣи жѣвѣи .
 рѣи же на мѣи моѣи еиша вѣгѣи тѣи же всѣи оубѣи еиша иже шѣ еимѣи еиша
 да и мноѣи еиша оубѣи еиша вѣгѣи, и прѣвѣи еиша и прѣвѣи еиша ісѣи оубѣи еиша
 оубѣи еиша прѣвѣи еиша, вѣгѣ еиша и жѣвѣи еиша прѣвѣи еиша, прѣвѣи еиша, слѣ-
 доѣи еиша оубѣи еиша, прѣвѣи еиша, и вѣгѣ еиша рѣсѣи еиша блѣтѣи
 полѣи шѣи оубѣи еиша хрѣсѣи оубѣи еиша блѣтѣи еиша бжтвѣннѣи кнѣи .
 Иже шѣ еимѣи еиша и прѣчѣи еиша бѣи и самагѣи еиша и прѣвѣи еиша
 рѣи еиша еиша, иже шѣ бжтвѣноѣи писаніеи, шѣи же еимѣи еиша иже шѣ еимѣи еиша
 кнѣи еиша оубѣи . голѣи еиша радѣи шѣи писаніа полѣи блѣи еиша шѣи прѣвѣи еиша
 вѣи еиша кнѣи, моѣи же егѣш, да и на прѣчѣи еиша дѣбѣи еиша вѣрѣи и неѣи еиша дѣрѣи .

Глѣи .

Хрѣсоутоѣи еиша хрѣсоутоѣи

еиша ісѣи .

и оубѣи .

Погѣи

Згадка про Гаврила Дорофейовича у київському виданні 1624 року

Прибувши в 1594 р. до Острога, *К. Лука-ріс* викликав зі Львова *Д.* для вдосконалення знання грецької мови. В Острозі *Д.* бував також у 1595 та 1596 роках.

У жовтні 1595 р. працював у львівського єпископа *Г. Балабана* та викладав грецьку мову в братській школі. У конфлікті між *Г. Балабаном* та Львівським ставропігійним братством підтримав єпископа, у зв'язку з чим у 1601 р. був виключений із братства. Але наприкінці того ж року був там відновлений. Існує думка, що *Д.*, перебуваючи в Острозі, писав вірші, які не збереглися. Натомість у виданій Львівським братством “Книзі о священстві” *Іоана Золотоустого* (30.07.1614) вміщено його вірш-панегірик (підписаний *Г. Д.*) “До вельможного пана *Олександра Балабана*”. Вважають, що йому належить і вірш “На *Златоустого*” з цієї ж публікації.

Коли друкарня *Г. Балабана* була придбана *Києво-Печерською лаврою*, *Д.* переїхав до Києва (не пізніше 1616 р.), працював перекладачем та викладачем грецької мови у лаврській школі. Існує гіпотеза, що *Д.* виступав під псевдонімом “*Клірик Острозький*”. *Д.* переклав з грецької “Книгу о священстві” та “Бесіди на діяння святих апостолів” *Іоана Золотоустого* (надрукована 24.03.1624 р. у лаврській друкарні).

Твори.: Українська поезія XVII століття (перша половина). Антологія / Упоряд., вступ. стаття та примітки *В. В. Яременко*. – Київ, 1988. – С. 58-59 (вступ. стаття), 59-60 (публ.).

Література: Атаманенко *А. Гаврило Дорофеевич (Дорофеевич)* // Острозькі просвітники XVI-XX ст. – Острог, 2000. – С.108-113; *Исаевич Я. Д.* Острожская типография и ее роль в межславянских культурных связях (послефедоровский период) // Федоровские чтения. 1978. – Москва, 1981. – С. 39; *Коляда Г. Я.* Гаврило Дорофеевич, український літератор XVII ст. // Радянське літературознавство. – Київ, 1958. – № 3. – С. 49-59; Матеріали до історії Острозької академії (1576-1636): Бібліограф. довідник / Упор. *І. З. Мицько*. – Київ, 1990. – С. 23-24; *Мицько І. З.* Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 88-89;

Українські письменники. Біо-бібліографічний словник: у 5-ти томах. – Київ, 1960. – Т. 1: Давня українська література (XI-XVIII ст. ст.) / Уклад *Л. Є. Махновець*. – С. 306-307; *Харлампович К.* Западнорусские православные школы XVI и начала XVII века, отношение их к инославным, религиозное обучение в них и заслуги их в деле защиты православной веры и церкви. – Казань, 1898. – С. 387-390.

Алла Атаманенко

Дубенський релігійно-культурний осередок

Розташовувався в м. Дубні, резиденції князя *К.-В. Острозького*. Не був формалізований, активною релігійною діяльністю займалися ченці розташованих на островах *Спаського (Преображенського)* та *Воздвиженського (Чеснохрестського)* монастирів, клірики міських церков. На князівському дворі 1584 р. відбувся з'їзд православних богословів України та Білорусі для вирішення актуальних ідеологічних питань. *Спаський ігумен Василій* та “*Костянтин Остропольський, протопоп Дубенський, настоятель Воскресенської церкви*” брали участь у *Берестейському антикатолицькому соборі* 1596 року. Через три роки на спільний з'їзд протестантів та православних до *Вільна* поїхала делегація православних теологів у складі *Луки Білгородського, дубенського ігумена Ісаака та дубенського архідиякона Гедеона*.

В осередку перебували книжники та письменники. *Іов Желізо* (*? – †28.10.1651, *Почаїв*), відомий згодом український анахорет, у *Воздвиженському монастирі* переписував книжки (зберігались там ще в другій половині XVII ст.). У ньому ж ігуменствував еромонах *Віталій*, перекладач із грецької та латинської мов, автор “*Діоптри*”. Перебував тут і відомий полеміст *Іоан Вишенський*.